

RUS TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O'QITISHNING USLUBIY-DIDAKTIK TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH

*Kamalova Dilafruz Tuymurodovna
NavDPI, «Rus tili va adabiyoti» kafedrasida o'qituvchisi
Ilmiy rahbar, Jumaeva Feruza Ruzievna
P.f.n., dotsent, NavDPI, Rus tili va adabiyoti kafedrasida mudiri.*

Annotatsiya. Bugun biz yashayotgan globallashtirilgan dunyo turli madaniyatlar va tillar o'rtasida samarali muloqot qilish muhimligini ta'kidlashmoqda. Rus tilini chet tili sifatida o'rganishga bo'lgan qiziqish tobora ortib borayotganligi sababli, yanada qiziqarli va samarali o'rganish tajribasini osonlashtirish uchun uslubiy va didaktik ta'minotni kuchaytirish zarur. Ushbu maqola rus tilini chet tili sifatida o'qitishni takomillashtirishning asosiy strategiyalarini o'rganib, metodologik va didaktik jihatlariga e'tibor qaratadi.

Kalit so'zlar: talabalar, rus tili chet tili sifatida, qiyinchiliklar, o'qitishning dastlabki bosqichi, uslubiy xususiyatlar.

Hozirgi vaqtda til ta'limi tizimi global ijtimoiy-madaniy muammolarning keskinlashuvining jiddiyligini to'liq his qildi va ularni hal qilish kamida lingvodidaktika tekisligida yotadi.

Xalqlar o'rtasidagi madaniy va til almashinuvi muammosini ko'rsatadigan intensiv madaniyatlararo ma'rifiy muloqot ilmiy bilimlarning turli sohalarida tobora ortib borayotgan e'tibor ob'ektiga aylanmoqda.

Zamonaviy ta'lim tizimida uning sub'ektlari kommunikativ muvozanatni buzmasdan muloqotga kirishishni va uni saqlab qolishni o'rganishi kerak bo'lgan ko'p madaniyatli shaxslardir. O'zaro hamkorlik, rus tili yordamida akademik moslashish masalalarini hal qilish til ta'limining eng muhim vazifasi sifatida ikki tilli va ko'p tilli bag'rikeng, tinch, muloqotga moslashgan, boshqa xalqlarning madaniyati va an'alarini tushunish, madaniyatlararo muloqotga qodir shaxsni shakllantirishni qo'yadi.

Jamiyat rivojlanishining hozirgi bosqichida madaniy va nutqiy o'zaro ta'sirning ilmiy-pedagogik resursiga tayangan holda ko'p madaniyatli ta'limning samarali tizimini ishlab chiqish va amalga oshirish zarurati mavjud. "So'nggi bir necha o'n yilliklar davomida chet tilini o'qitishning maqsadlari o'zgardi. Muloqotning lingvistik quroli sifatida tilga e'tibor muloqot jarayonining o'ziga, uning nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy-lingvistik, pragmatik, madaniy mohiyatiga qiziqish bilan almashtirildi".

Bugungi kunda turli xalqlar vakillari rus tilini o'rganishmoqda va BMTda yig'ilishlar o'tkaziladigan jahon tillaridan biri sifatida unga qiziqish ortib bormoqda. Rus tili Yevropa uchun Rossiya bilan iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirish tili sifatida iqtisodiy jihatdan istiqbolli. Rus tiliga boy adabiyotga ega madaniy hodisa sifatida qiziqish susaymaydi.

Biroq, rus tilini chet tili sifatida o'qitish metodologiyasida hali ham bir qator nazariy va amaliy xarakterdagi hal etilmagan muammolar mavjud. Xususan, rus tili fonetikasini o'qitishni takomillashtirish eng muhim muammodir. Tilning tovush tuzilishi til tuzilishidagi alohida odatdir. Ko'rinib turibdiki, fonetika masalalari bo'yicha lingvistik kompetentsiya rus tilini keyingi o'qitish uchun asos bo'ladi.

Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish sharoitida rus tilining roli katta. Chet tili sifatida rus tili ilmiy ma'lumotlarni uzatishda ham, xalqaro sanoatni rivojlantirish zonalarida qo'shma ishlab chiqarish loyihalarini amalga oshirishda ham, shuningdek, madaniyatni shakllantirish vositasi sifatida faol foydalaniladi. xalqaro aloqa shartlari.

Rus tilini chet tili sifatida o'qitish metodikasi, shuningdek, o'quv materialini sinchkovlik bilan tanlash tilni muvaffaqiyatli o'zlashtirish va uning kasbiy yo'naltirilgan kommunikativ salohiyatining eng muhim tarkibiy qismidir.

To'g'ri talaffuz chet tilini muvaffaqiyatli o'zlashtirishning asosiy shartlaridan biridir. Bu nutq faoliyatining barcha to'rt turini, ya'ni tinglash, o'qish, gapirish va yozishni shakllantirish asosida talabalarning eshitish-talaffuz qobiliyatlarini rivojlantirish uchun zarurdir. Shuning uchun, kirish fonetika kursi odatda mashg'ulotning boshida o'tkaziladi. Zamonaviy metodologiya chet tilini o'qitish samaradorligini amaliy natijasi bilan belgilaydi, shuning uchun boshlang'ich bosqichda o'qituvchining vazifasi talabalarning chet tili sifatida rus tilining fonetik tomonini dastlabki o'zlashtirishini ta'minlashdir. Bu talabaning nutqi tushunarli bo'lishi va u asosan til muhitida tinglashi uchun kerak.

Biroq, rus tili chet ellik talabalar uchun nafaqat leksik tarkibining boyligi va leksemalarning

polisemiyasi tufayli, balki ma'lum qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin.

Rus tilini chet tili sifatida o'qitishni o'rganishning dastlabki bosqichlarida, masalan, tilning fonetikasini o'rganishda zarur bo'ladigan fiziologik tabiatning potentsiali.

Rus tilining fonatsiya madaniyatini o'rganish bir qator sabablarga ko'ra qiyin:

- birinchidan, rus tili boshqa tillarda mavjud bo'lmagan tovushlar va ularning birikmalariga boy, bu esa artikulyar apparatlarning ishlashida mushaklarning qiyinchiliklarini keltirib chiqaradi; bu noma'lum tovushlarni talaffuz qilishni «o'rganadigan» kichik mushaklarni muntazam ravishda «mashq qilish» zarurligini taqozo qiladi;

- ikkinchidan, rus tilida tovushlar va ularning birikmalarini talaffuz qilish uchun butunlay boshqa hajmdagi havo talab qilinadi, bu chet ellik talabalar Rus tilini chet tili sifatida o'rganishning dastlabki bosqichida ko'pincha etarli emas [2; 4].

Asosiy qismi rus tilini chet tili sifatida tanishishning dastlabki bosqichida yengib o'tiladigan ushbu qiyinchiliklar bilan bog'liq holda, til fonetikasini o'rgatish, intonatsiya va fonatsiya madaniyatini rivojlantirish uchun maxsus usulda qurish kerak. Bu jarayonning samaradorligi artikulyatsiya mashqlarining xilma-xilligiga, she'riy va hatto qo'shiq materialiga bog'liq bo'ladi. Rus tilining fonetikasini o'rganish fanni yanada rivojlantirish uchun asosiy asosdir.

Shubhasiz, fonetikani o'qitish, albatta, lug'at va leksik-grammatik tuzilmani o'rganish bilan birga olib borilishi kerak. Rus tilini chet tili sifatida o'qitishning dastlabki davrida chet ellik talabalarning nutq, tinglash, o'qish va yozish ko'nikmalaridan iborat kommunikativ kompetentsiyasining asoslari yaratiladi. Ushbu ko'nikmalar rus tilida muloqot qilish va boshlang'ich darajadagi o'quvchilar o'rtasida samarali muloqot qilish imkonini beradi. Shuni ta'kidlash kerakki, bu ko'nikmalarining muvaffaqiyatli takomillashtirilishi o'quvchilarning o'quv faoliyati jarayonida shakllangan lug'atga ham bog'liqdir [4; 5].

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, Rus tilini chet tili sifatida o'rganishning o'quv jarayoni talabalarni leksik birliklarni (so'zlar va iboralarni) o'rganishga qaratadi, ammo ularning lug'atini real vaziyatlarda qo'llashning amaliy tomoni etarli darajada shakllanmagan. Ushbu muammo kontekstida leksik kompetentsiya faqat Rus tilini chet tili sifatida o'rganishning leksik tomonini qo'llash qobiliyati va ko'nikmalariga qisqartirilmasligi kerak. Uni lingvistik, shuningdek motivatsion, aks ettiruvchi va muloqotga yo'naltirilgan nuqtai nazardan ko'rib chiqish kerak [3].

Zamonaviy madaniy va nutqiy vaziyat rus tilini chet tili sifatida o'rganayotgan talabanning kommunikativ madaniyatiga qo'yiladigan maxsus talablar bilan bog'liq bir qator yangi muammolarni ochib beradi. Bu, birinchi navbatda, ularning leksik kompetentsiyasining shakllanish darajasiga asoslanadi. Rus tilida samarali og'zaki muloqot qilish qobiliyati, rus tilidagi muloqotning etnoretorik jihatlarini egallash, boshlang'ich ta'lim bosqichida nutq xulq-atvor strategiyalarida bag'rikenglik ideallariga intilish - bu fazilatlarining barchasi o'z-o'zini tarbiyalash uchun asos bo'lishi kerak. lingvistik shaxs va uning leksik kompetentsiyasi, keyinchalik kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish jarayonida zarur bo'ladi. Ushbu muammo rus tili o'qituvchilari uchun zamonaviy ta'lim paradigmasi doirasida ushbu fan bo'yicha o'qitish jarayonini takomillashtirish uchun muammolarni keltirib chiqaradi [1; 3].

Chet ellik talabalarga rus grammatikasini o'rgatishda ham ma'lum qiyinchiliklar paydo bo'ladi. O'rganishning dastlabki bosqichidayoq ular ona tillari va o'rganilayotgan tillarning grammatik tuzilishining belgilari har xil ekanligi bilan tanishishlari kerak. Masalan, rus tilida so'zlar flektiv shakllarga ega, ya'ni otlar rad etiladi, fe'llar qo'shiladi va hokazo. Shunday qilib, so'zlarning grammatik ma'nolari deyarli faqat maxsus vositalar bilan ifodalanadi.

Uslubiy innovatsiyalar

Vazifaga asoslangan tilni o'rgatish. Vazifaga asoslangan tilni o'rgatish - bu real hayotdagi muloqotga urg'u beradigan yondashuv. Rus tilini o'qitish kontekstida bu o'quvchilardan rus tilidan amaliy vaziyatlarda foydalanishni talab qiladigan vazifalarni loyihalashni o'z ichiga olishi mumkin. Masalan, rol o'ynash faoliyatini tashkil qilish, suhbatlar o'tkazish yoki talabalarni til ko'nikmalarini haqiqiy stsenariylarda qo'llashga undaydigan loyihalarni yaratish.

Texnologiyani integratsiyalash. o'quv jarayoniga texnologiyani kiritish faollikni sezilarli darajada oshirishi va o'quvchilar uchun qo'shimcha resurslarni taqdim etishi mumkin. Interfaol onlayn platformalar, til o'rganish ilovalari va virtual reallik vositalari o'quvchilarga turli kontekstlarda rus tilini mashq qilish imkoniyatini taqdim etishi mumkin, bu esa o'rganish tajribasini yanada dinamik va qulayroq qiladi.

Madaniy immersion dasturlari. Yaxlit til o'rganish tajribasi uchun rus madaniyati bilan tanishish juda muhimdir. Talabalar ona tilida so'zlashuvchilar bilan muloqot qilishlari, madaniy tadbirlarga tashrif buyurishlari yoki chet elda o'qish dasturlarida ishtirok etishlari mumkin bo'lgan madaniy suvga cho'mish dasturlarini tashkil qilish ularning tilni tushunishlarini chuqurlashtirishi va rus madaniyatini chinakam qadrlashni rivojlantirishi mumkin.

Didaktik takomillashtirish

Materiallarni diversifikatsiya qilish. An'anaviy darsliklar har doim ham o'quvchilarning turli xil o'rganish uslublari va afzalliklariga mos kelmasligi mumkin. Adabiyot, filmlar, musiqa va yangiliklar maqolalari kabi turli xil haqiqiy materiallarni kiritish tilni yanada to'liqroq tushunishni ta'minlaydi va o'quvchilarni turli xil registrlar va muloqot uslublari bilan tanishtiradi.

Multimodal yondashuvlarni o'z ichiga olish. Odamlar turli xil hislar orqali o'rganadilar va multimodal yondashuvlarni o'z ichiga olgan holda, bu turli xil o'rganish uslublari mos keladi. Audio-vizual resurslardan, interfaol o'yinlardan va amaliy mashg'ulotlardan foydalanish eshitish, vizual va kinestetik o'quvchilarga yordam berishi mumkin, bu esa yanada inklyuziv va samarali ta'lim muhitini ta'minlaydi.

Moslashtirilgan ta'lim yo'llari. Har bir o'quvchining o'ziga xosligini tan olish, shaxsiylashtirilgan ta'lim yo'llari uchun imkoniyatlar yaratish muhim ahamiyatga ega bo'lishi mumkin. Individual qiziqishlar yoki martaba maqsadlariga mos keladigan tanlov kurslari yoki modullarini taklif qilish talabalarga o'z ta'lim tajribasini moslashtirishga imkon beradi, bu esa egalik hissi va motivatsiyani rivojlantiradi.

Xulosa. Rus tilini chet tili sifatida o'qitishning uslubiy va didaktik ta'minotini kuchaytirish ko'p qirrali ish bo'lib, u innovatsion metodologiya va dinamik didaktik yondashuvlarning puxta o'ylangan kombinatsiyasini talab qiladi. Vazifaga asoslangan o'qitish, texnologiyani integratsiyalash, madaniy immersiyani rag'batlantirish, materiallarni diversifikatsiya qilish, multimodal yondashuvlarni o'z ichiga olish va moslashtirilgan ta'lim yo'llarini taklif qilish orqali o'qituvchilar boyitilgan va samarali ta'lim muhitini yaratishi mumkin. Biz global hamjamiyatni rivojlantirishda davom etar ekanmiz, rus tilida malakali muloqot qilishning ahamiyatini ortiqcha baholab bo'lmaydi va bu yaxshilanishlarga sarmoya kiritish, shubhasiz, til o'rganuvchilarning rus tilini o'zlashtirish yo'lidagi muvaffaqiyatiga hissa qo'shadi.

Adabiyot:

1. Aitpaeva A.S. Rus tili darslarida Internetning o'quv resurslaridan foydalanish masalasi to'g'risida // Rus tili ona tili sifatida: nazariya va metodologiyada yangi: maqolalar to'plami. Moskva, 2015. 340-343-betlar.

2. Kolosova T.G. Boshlang'ich bosqichda rus tilini chet tili sifatida vositachi tilni ishlatmasdan va ishlatmasdan o'qitishning xususiyatlari to'g'risida // Moskva davlat qishloq xo'jaligi muhandislik universiteti axborotnomasi. V.P. Goryachkina. 2014 yil. № 1. 138-141-betlar.

3. Rozhdestvenskaya O.Yu. Rus tilini o'rganishning dastlabki bosqichida muloqotni qanday o'rgatish kerak // Rus tili va rus madaniyati haftaligidan materiallar to'plami (Italiya, Milan - Bari - Rim). Moskva, 2012. 51-56-betlar.

4. Rus tilini chet tili sifatida o'qitish nazariyasi va amaliyoti / tahrir. I. Popadeikina, R. Chaxori. Vroslav, 2012. 181 b.

5. Chesnokova M.P. Rus tilini chet tili sifatida o'qitish metodikasi: darslik. Moskva: MADI, 2015. 132 b.

6. Shtykova N.V. Rus tili chet tili sifatida: grammatikani boshlang'ich bosqichda o'rganish masalasi bo'yicha (morfologik material) // Cherepovets davlat universitetining xabarnomasi. 2014 yil. No 5(58). 84-88-betlar.

7. Bagramova N.V. Til shaxsi ikki tillilik nazariyasi nuqtai nazaridan // Kompetentlik yondashuvi asosida ikki tilli shaxsni shakllantirish / resp. ed. G.A. Baeva. Sankt-Peterburg: Sankt-Peterburg. Univ., 2012. B. 5-20.

8. Mullagalieva L.K., Mardieva E.R., Galimyanova V.R. Ikki tillilik sharoitida madaniyatlararo muloqot: monografiya. Neftekamsk: BashGU, 2006. 148 b.